

ลักษณะและ ประเภทของ วรรณคดี จีน

ถาวร สิกขโกศล

คำว่า “วรรณคดี” ภาษาจีนว่า “เหวินเสวีย” (文学 -Wen Xue) คำนี้มีใช้เป็นหลักฐานครั้งแรกในหนังสือ “ลุ่นอวี (วิจารณ์พจน์)” ของขงจื้อ แต่ความหมายต่างกับที่ใช้ในปัจจุบัน กล่าวคือ หมายถึง “ศิลปศาสตร์และวรรณคดี” ซึ่งเป็นวิทยาการสำคัญของสำนักขงจื้อ ดังข้อความในลุ่นอวี บรรพสิบเอ็ดข้อสองว่า “ศิษย์ซึ่งเคยติดตามเราที่

แคว้นฉิน (ตั้ง) และแคว้นเซ (ฉั่ว) ปัจจุบันล้วนไม่ได้อยู่ในสำนักแล้ว คนที่เด่นด้านจริยธรรมได้แก่ เหียนยวน หมินจื่อเซียน หม้วนป้อหนิว จังกง ด้านวาทศิลป์ได้แก่จ้ายหวอ จื่อกัง ด้านรัฐศาสตร์ได้แก่หม้วนโหย่ว จี้ลู่ ด้านศิลปศาสตร์วรรณคดีได้แก่จื่อหยิว จื่อเซี่ย¹ ศิลปศาสตร์ที่สำคัญในยุคนั้น มีหกประการคือ ความรู้เรื่องระเบียบประเพณีใน

¹ ขงจื้อ “ลุ่นอวี” ชื่อชู (จตุรปรภรณ์) (ไต้หวัน สำนักพิมพ์ซานหมิน 1985 หน้า 146)

งานบวงสรวง สมโภช รับแขกเมือง การศึก และ งานศพ (วิเวทห่า) หลักการใช้ดนตรีประกอบในพิธี ต่างๆ มีเพลงที่ใช้เฉพาะงานหกประเภท (ดุริยเวท หก) ศิลปะการยิงธนูห้าแบบ (ธนูเวทห่า) ศิลปะ วิธีขับรถในลักษณะต่างๆห้าลักษณะ (สารถิเวทห่า) วิธี เขียนหนังสือและสร้างตัวอักษรใหม่หกวิธี (ลิปิเวท หก) และวิธีคิดคำนวณต่างๆเก้าอย่าง (คณิต เวทเก้า)² ซึ่งจะเห็นว่ารวมความรู้ด้านอักษรศาสตร์ ไว้ด้วย คือ ลิปิเวทหก

คำ“เหวินเสวีย” มีความหมายเปลี่ยนแปลง ต่างกันไปตามยุคสมัย พจนานุกรมอันอวีต้า- ฉือเตียน (มหาพจนานุกรมภาษาจีน) ซึ่งเป็น พจนานุกรมฉบับใหญ่ที่สุดชุดล่าสุดของจีน เก็บ ความหมายของคำว่าเหวินเสวียไว้เก้าความ หมายดังนี้ 1. ศิลปศาสตร์และวรรณคดี 2. ทฤษฎี ความรู้ ในสำนักขงจื้อ ก็นความถึงวรรณกรรม และคัมภีร์ต่างๆ 3. บัณฑิตสำนักขงจื้อ,ผู้ทรงความรู้ 4. โรงเรียน, แหล่งฝึกฝนศิลปวิทยาของสำนัก ขงจื้อ 5. ความรู้ทางอักษรศาสตร์, ภูมิปัญญา 6. เจาะจงหมายถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดี ความ 7. หนึ่งในศิลปวิทยา สี่แขนงของราชวงศ์ หลิวซ่งในยุคราชวงศ์เหนือ-ใต้ อันได้แก่ ศิลปะ ประวัติศาสตร์ รหัสยวิทยา และ วรรณคดี 8. ชื่อ ตำแหน่งขุนนางในสมัยราชวงศ์ฮั่นถึงราชวงศ์ซ่ง 9. ศิลปกรรมซึ่งใช้ภาษาสร้างรูปลักษณ์สะท้อน ความจริง³

สารานุกรมวรรณคดีจีนอธิบายความหมาย และความเป็นมาของคำ“เหวินเสวีย”ไว้อย่าง กระชับชัดเจนว่า “รูปแบบพื้นฐานประการหนึ่งของ ศิลปะ เป็นศิลปกรรมทางภาษา ใช้ถ้อยคำ และอักษรเป็นสื่อและกระบวนการสร้างรูปลักษณ์ ทางศิลปะ สะท้อนความจริงของชีวิต แสดงโลก แห่งความนึกคิดและจิตวิญญาณของมนุษย์ โดย ผ่านกลวิธีทางสุนทรียศาสตร์ แสดงออกซึ่ง พฤติการณ์อันหลากหลายของสังคม”

คำว่า“เหวินเสวีย”ปรากฏในหนังสือโบราณมา ช้านาน แต่มีความหมายต่างกับที่ใช้ในวงการศิลปะ ยุคปัจจุบันซึ่งหมายถึง“ศิลปกรรมทางภาษา” ใน ยุคก่อนราชวงศ์ฉิน เหวินเสวียหมายถึง“วรรณคดี” และ“ศิลปศาสตร์”ซ้อนกันอยู่ กล่าวคือรวมเอา ความรู้ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่า วรรณคดี ปรัชญา ประวัติศาสตร์ เหล่านี้ไว้ด้วยกัน จนถึงราชวงศ์ฮั่น ผู้คนจึงเริ่มแยกคำว่า“เหวิน” กับ“เสวีย” ออกจากกัน โดยเรียกงานประพันธ์ที่มีความงามทางภาษา อุดมด้วยศิลปะว่า “เหวิน” หรือ “เหวินจาง” และ เรียกบทนิพนธ์ทางด้านศิลปวิทยา“เสวีย”หรือ “เหวินเสวีย” นับว่าแตกต่างกับความหมาย ของคำ“เหวินเสวีย”ในปัจจุบันมาก ต่อมาในสมัย ราชวงศ์ฮั่น จิน และราชวงศ์เหนือ-ใต้ ด้านหนึ่งมี คนเป็นอันมากยังคงใช้คำสองคำนี้ตามแบบสมัย ราชวงศ์ฮั่น แต่อีกด้านหนึ่งคนจำนวนมากเริ่มใช้ คำ“เหวินจาง” และ “เหวินเสวีย”ในความหมาย

² ยง อิงคเวทย์ “อันเนื่องมาแต่ขุนขิวของขงจื้อ” *จันทร์เกษม* ฉบับที่ 58 (พ.ค.-มิ.ย.2507) หน้า 33

³ *อันอวีต้าฉือเตียน (มหาพจนานุกรมภาษาจีน)* (สาธารณรัฐประชาชนจีน สำนักพิมพ์ซานเหลียน) หน้า 1543

เดียวกัน ตรงกับคำว่า “วรรณคดี” ในปัจจุบัน และเรียกงานเขียนทางวิชาการแยกสาขาเป็น “จิงเสวีย-คัมภีร์” “สื่อเสวีย-ประวัติศาสตร์” “เสวียนเสวีย-รหัสวิทยา” เหล่านี้เป็นต้น แต่พอถึงราชวงศ์ถัง และราชวงศ์ซ่ง เนื่องจากเน้นความสำคัญว่า “วรรณคดีใช้แสดงคุณธรรม” หรือ “วรรณคดีใช้ถ่ายทอดคุณธรรม” ทำให้เกิดแนวโน้มหนักด้านคุณธรรม หย่อนด้านวรรณศิลป์ กลับเอาวรรณคดีและศิลปศาสตร์ไปรวมกันเป็นความหมายของคำว่า “เหวินเสวีย” อีก กลายเป็นคำรวมเรียกศิลปวิทยาทั้งหมดและใช้สืบต่อมาจนถึงราชวงศ์ชิง

“เหวินเสวีย” ถูกใช้เป็นศัพท์บัญญัติในความหมาย “ศิลปกรรมทางภาษา” เมื่อต้นศตวรรษที่ยี่สิบเนื่อง หลังการเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมเมื่อ 4 พฤษภาคม 1919 เป็นต้นมา จึงเป็นที่ยุติแน่นอน และใช้แพร่หลายสืบมา ตั้งแต่นั้นมาคำว่า “เหวินเสวีย-วรรณคดี” มีความหมายค่อนข้างเข้มงวด ไม่กินความถึงงานประพันธ์ที่ไม่ใช่ศิลปะ กลายเป็นคำเรียกรูปแบบหนึ่งของศิลปกรรมโดยเฉพาะ

“เหวินเสวีย-วรรณคดี” ของทางตะวันตกมาจากศัพท์ภาษาละตินว่า Literature คำนี้มีความหมายสองนัย นัยกว้างหมายถึง งานประพันธ์ทั้งหมดที่ใช้ภาษาหรืออักษรถ่ายทอดความนึกคิด

ของมนุษย์ซึ่งมีความหมายทางสังคม นัยแคบหมายถึงศิลปกรรมทางภาษา คำว่า “เหวินเสวีย” ที่เป็นศัพท์เฉพาะวิชาตามความหมายนัยแคบเพิ่งเกิดขึ้นในยุคใกล้ๆ นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา จึงได้เข้าแทนที่คำว่า “กวีนิพนธ์” และ “ศิลปะแห่งกาพย์กลอน” แล้วใช้แพร่หลายตลอดมา⁴

“เหวินเสวีย” เป็นคำประสม คำ “เหวิน” มีความหมายหลายอย่าง ที่สำคัญคือ ลวดลาย งดงาม ดึงงาม ทำให้งาม อักษร ภาษา วรรณกรรม วรรณคดี วัฒนธรรม⁵ คำ “เสวีย” หมายถึง เลียนแบบ ผูกมัด เล่าเรียน เรียนรู้ ความรู้ ศิลปวิทยา ศาสตร์⁶ เมื่อสองคำนี้รวมกัน ความหมายในยุคขงจื้อจึงรวมทั้งวรรณคดี อักษรศาสตร์ และศิลปศาสตร์ สาขาอื่นไว้ด้วยกัน ถือเป็นวิชาสำคัญวิชาหนึ่งในสี่วิชาของสำนักขงจื้ออันได้แก่ จริยธรรม วาทศิลป์ รัฐศาสตร์ วรรณคดี และศิลปศาสตร์ ดังที่กล่าวถึงในหนังสือลู่อวี่บรรพสิบเอ็ดข้อสองข้างต้น เชี่ยส่วยหยิงและคณะได้อธิบายคำ “เหวินเสวีย” ที่ขงจื้อใช้ในที่นั้นไว้ว่าหมายถึง กวีนิพนธ์ อักษรศาสตร์ ดนตรี กฎหมาย ระเบียบประเพณี และพิธีกรรมต่างๆ⁷ นั่นคือมีความหมายครอบคลุมศิลปศาสตร์หลายสาขารวมทั้งวรรณคดีด้วย

⁴ ตูซุหยิง “เหวินเสวีย(วรรณคดี)” สารานุกรมวรรณคดีจีน เล่ม 2 (สำนักพิมพ์สารานุกรมแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน 1986) หน้า 938-939

⁵ เกาซู่ฟาน กว้อหมินฉางย่งเปียวจุ่นจื้อเตียน(อักษรานุกรมฉบับมาตรฐานสำหรับประชาชน)(ไต้หวัน สำนักพิมพ์เจิ้งจง) หน้า 643

⁶ เกาซู่ฟาน เฟิงอ้วง หน้า 347

⁷ เชี่ยส่วยหยิงและคณะ จินจู้ซื่อซุติเปิ่น (จตุรปรกรณ์ฉบับอธิบาย) (ไต้หวัน สำนักพิมพ์ชานหมิน 1985) หน้า 146

ต่อมาคำว่า“เหวินเสวีย”มีพัฒนาการด้านความหมายตามยุคสมัย จนในที่สุดความหมายหลักที่รู้จักกันดีทั่วไปหมายถึงวรรณคดี(Literature) ดังที่พจนานุกรมจกั๋วฉือเตียน(พจนานุกรมจีน)ของไต้หวันได้อธิบายความหมายนัยนี้ไว้ว่า ได้แก่ “Literature มีความหมายสองนัย นัยกว้างครอบคลุมงานประพันธ์ทุกประเภทซึ่งสื่อด้วยภาษา นัยแคบเจาะจงเฉพาะงานประพันธ์ที่มีศิลปะเห็นจินตนาการและอารมณ์เป็นสำคัญ เรียกว่าวรรณคดีบริสุทธิ์”⁸ และพจนานุกรมเขียนต้ายฮั่นอวี๋ต้าฉือเตียน (พจนานุกรมภาษาจีนปัจจุบัน)ของจีนได้นิยามความหมายของคำเหวินเสวียไว้ว่า “ศิลปกรรมที่ใช้ภาษาและอักษรเป็นสื่อถ่ายทอดความจริงทางภววิสัยให้ปรากฏเป็นรูปลักษณะประกอบด้วยร้อยกรอง นิยาย บทละคร และความเรียง เหล่านี้เป็นต้น”⁹

ส่วนคำ“เหวินจาง” ปัจจุบันหมายถึง “วรรณกรรม” คำว่า“วรรณศิลป์” นั้น ภาษาจีนว่า“เหวินอี่” คำนี้มีความหมายสองนัย นัยหนึ่งหมายถึงวรรณศิลป์หรือศิลปะของการเรียบเรียงถ้อยคำ อีกนัยหนึ่งหมายถึงศิลปะและวรรณคดี

วรรณคดีจีนปรากฏชัดในยุคซุนชิว ขงจื้อเป็นผู้ศึกษาวรรณคดีอย่างจริงจังและมีผลงานโดดเด่นเป็นคนแรก ท่านให้ความสำคัญแก่ศิลปศาสตร์

สาขานี้มาก เป็นมูลเหตุสำคัญให้วรรณคดีเป็นศาสตร์หลักสาขาหนึ่งของสำนักนี้ตลอดมา

จีนมีวรรณกรรมจารึกเป็นหลักฐานในสมัยราชวงศ์ซาง แต่เป็นบทสั้น ๆ แม้มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ แต่ยังขาดคุณสมบัติทางวรรณคดีที่ชัดเจน

ต่อมาสมัยราชวงศ์โจว ทางการรวบรวมเพลงชาวบ้าน ลำนำ และบทสดุดีสั่งเว่ยของราชสำนักไว้ เป็นประชุมร้อยกรองเล่มแรกของจีน นอกจากนี้ยังมีบันทึกทางศิลปวิทยาอีกหลายสาขาวรรณกรรมเหล่านี้ตกทอดมาถึงยุคซุนชิว ขงจื้อได้ชำระเรียบเรียงใหม่ ทั้งยังแต่งเพิ่มเติมขึ้น วรรณกรรมเหล่านี้มีคุณค่าทั้งในด้านเนื้อหาสาระและวรรณศิลป์ จัดเป็นวรรณคดีรุ่นแรกของจีน ภายหลังได้รับยกย่องเป็น“จิง-คัมภีร์” ถือเป็น“บรรทัดฐาน”ของวรรณคดีจีน

วรรณกรรมเหล่านี้ได้แก่ “ซุจิง-คัมภีร์รัฐศาสตร์” “ซื่อจิง-คัมภีร์ร้อยกรอง” “หลี่จิง-คัมภีร์วัฒนธรรมประเพณี” “ซุนชิวจิง-คัมภีร์ประวัติศาสตร์” “อี่จิง-คัมภีร์ความเปลี่ยนแปลง”และ“เยวี่จิง-คัมภีร์ดนตรี” มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศิลปะวิทยาหลายสาขา มุ่งสาระประโยชน์แก่สังคมเป็นสำคัญ วรรณศิลป์เป็นส่วนประกอบ

วรรณคดีจีนจึงเริ่มขึ้นด้วยขอบข่ายและจุดมุ่งหมายดังกล่าว มีลักษณะเป็นวรรณคดีประยุกต์

⁸ เสวียงซ่งหลิว จกั๋วฉือเตียน (พจนานุกรมจีน) (ไต้หวัน สำนักพิมพ์ต้าจกั๋วฉู 1991) หน้า 652

⁹ คณะเรียบเรียงพจนานุกรม สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมของจีน เขียนต้ายฮั่นอวี๋ฉือเตียน (สารานุกรมรัฐประชาชนจีน สำนักพิมพ์ซางอู๋ 1990) หน้า 1205

มากกว่าวรรณคดีบริสุทธิ์ แม้ชื่อจึงซึ่งเป็นร้อยกรอง เนื้อหาส่วนใหญ่มาจากเพลงชาวบ้านซึ่งมุ่งสื่ออารมณ์ แต่ก็ถูกใช้และประเมินค่าในแง่สาระประโยชน์และจริยธรรมเป็นหลัก ดังเช่นที่ขงจื้อกล่าวไว้ว่า “ร้อยกรองสามร้อยบท สรุปลงได้ด้วยประโยคเดียวว่า (ทำให้คน) ความคิดต้องเที่ยง”¹⁰ และ “ศิษย์ทั้งหลาย ไยจึงไม่เรียนร้อยกรอง (หมายถึงคัมภีร์ร้อยกรอง-ชื่อจึง) ร้อยกรองช่วยกระตุ้นปณิธาน ทำให้เกิดวิจารณ์งาน ใช้อยู่ร่วมหมู่คณะได้ ไซ้เปรียบปรายให้(ผู้ใหญ่)สำนึกผิดได้ ที่ไกลตัวใช้เป็นหลักปรนนิบัติบิดามารดาได้ ที่ใกล้ตัวใช้เป็นหลักสนองเจ้าเหนือหัวได้ ทั้งยังได้รู้จักชื่อนกจตุบาท และต้นไม้ต่างๆมากขึ้น”¹¹ วรรณกรรมอื่นก็ใช้ประโยชน์ในฐานะศิลปศาสตร์ช่วยพัฒนาคุณภาพมนุษย์ ดังวาทะขงจื้อที่ว่า “เริ่มกระตุ้นปณิธานตนด้วย(คัมภีร์)ร้อยกรอง ดำรงตนตาม(คัมภีร์)วัฒนธรรมประเพณี บูรณาการตนด้วย(คัมภีร์)ดนตรี”¹² คุณค่าด้านวรรณศิลป์เป็นเพียงองค์ประกอบที่ช่วยให้วรรณกรรมเหล่านี้ชวนอ่านถ่ายทอดคุณค่าด้านอื่นได้ง่ายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในยุคชุนชิว-จ้านกั๋วยังมีวรรณกรรมปรัชญา ประวัติศาสตร์ การทหาร เศรษฐกิจ การเมือง และศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่าด้านวรรณศิลป์อีกหลายเล่ม เช่น เหลาจื่อ(คัมภีร์เต๋า) จวงจื่อ ม่อจื่อ เมิ่งจื่อ สวินจื่อ หานเพยจื่อ ชุนจื่อ (ตำราพิชัย

สงครามชุนชิว) จั่วจ้วน จ้านกั๋วเซ่อ กั๋วอวี่ หลิวสือชุนชิว หลีเซา(รำพันพิลาปของซูหยวน จินตกวีคนแรกของจีน) ซลย สมัยราชวงศ์ฮั่น ยุคสามก๊ก ราชวงศ์ฮั่น และราชวงศ์จิ้น มีวรรณกรรมเด่นทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเกิดขึ้นเป็นอันมาก เช่น สือจี ฮั่นชู ซานกั๋วจื่อ (สามก๊กจี-พงศาวดารสามก๊ก) ประชุมนิพนธ์ของกวีและนักเขียนต่างๆ

วรรณกรรมเหล่านี้มีลักษณะร่วมกันที่สำคัญคือ เป็นวรรณกรรมของปัญญาชน อยู่ในกรอบค่านิยมของปัญญาชน บางส่วนที่รวบรวมจากบทนิพนธ์ของชาวบ้านก็มักคัดเลือกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับค่านิยมทางวรรณกรรมของผู้คัดเลือกรวบรวม เช่นเดียวกับที่ขงจื้อเคยทำในอดีต ปัญญาชนจีนส่วนมากเป็นบัณฑิตสำนักขงจื่อ

ตั้งแต่ราชวงศ์ฮั่นตลอดมาจนสิ้นราชวงศ์ชิง ราชสำนักใช้คำสอนของลัทธิขงจื่อเป็นหลักในการปกครองบ้านเมือง หลักการและค่านิยมของลัทธินี้จึงมีอิทธิพลต่อสังคมและศิลปวัฒนธรรมจีนอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณคดี

ดังนั้นวรรณกรรมที่ถือว่ามีความสำคัญยิ่งกันในหมู่ปัญญาชน จึงเป็นวรรณกรรมที่เนื้อหาสาระประโยชน์ แสดงคุณธรรมหรืออุดมคติ และต้องใช้ภาษาสละสลวยไพเราะตามแบบแผน ก่อให้เกิดความรู้สึกลงใจหรือจรโลงใจแก่ผู้อ่านอีกด้วย คุณลักษณะดังกล่าวถือเป็นมาตรฐานของวรรณคดี

¹⁰ ขงจื่อ อ้างแล้ว หน้า 60

¹¹ เพิ่งอ้าง หน้า 219-220

¹² เพิ่งอ้าง หน้า 123

ตามจารีตของจีน

ในสมัยราชวงศ์จิ้น สวินเม่าบรรณรักษ์หลวง จัดประเภทวรรณกรรมที่ปัญญาชนศึกษาเป็นสี่หมวด คือ “จิง-วรรณกรรมสำคัญของสำนักขงจื้อ” “สี่-ประวัติศาสตร์” “จื่อ-บทนิพนธ์ของเมธีต่างๆ” และ “จี-ประชุมนิพนธ์” หมวดจื่อมีเนื้อหาครอบคลุมทั้ง เรื่องจริยธรรม ปรัชญา การเมือง เศรษฐกิจและ สังคม หมวดจีมีเนื้อหาหลากหลายเข้าลักษณะ วรรณคดีในยุคปัจจุบัน ที่สำคัญคือร้อยกรอง ร้อยแก้วเชิงวรรณศิลป์ แต่บันเทิงคดีมีน้อยมาก วรรณคดีตามจารีตที่ปัญญาชนศึกษามีเนื้อหาอยู่ในสี่หมวดนี้ บันเทิงคดีส่วนมากมีที่มาจากวรรณคดีชาวบ้าน

ความจริงวรรณคดีชาวบ้านก็เริ่มมีมาตั้งแต่ สมัยราชวงศ์โจว แต่ได้รับการรวบรวมเฉพาะพวก ร้อยกรอง และถูกเลือกสรรเข้าสารบบของวรรณคดีปัญญาชนเพียงบางส่วน เมื่อวรรณคดีตามจารีต ถูกตีกรอบด้วยค่านิยมของลัทธิขงจื้อ วรรณคดีชาวบ้านจึงถูกประเมินว่าด้อยคุณค่า ไม่ได้รับการ ชำเลียงแลจากปัญญาชนเท่าที่ควร โดยเฉพาะ อย่างยิ่งบันเทิงคดี

ในสมัยราชวงศ์ฮั่นเริ่มมีบันทึกเรื่องเล่าสั้นๆ ทำนองนิทานบ้าง แต่ก็ถูกประเมินค่าว่าเป็นเรื่อง “ไร้สาระ” วรรณกรรมประเภทนี้จึงพัฒนาช้า

จนกระทั่งพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศจีน และปรัชญาเต๋าพัฒนาเป็นลัทธิศาสนา มีบทบาท ในสังคมจีน วรรณกรรมชาวบ้านจีนจึงขยาย ตัวอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบอย่างมหาศาล

ต่อวรรณกรรมปัญญาชน

ความคิดเสรีและจินตนาการของลัทธิเต๋า ทำให้เนื้อหา แนวคิด และท่วงทำนอง (style) ของ วรรณกรรมหลากหลายออกไปทั้งร้อยแก้วและ ร้อยกรอง

ชาดกของพุทธศาสนา ปกรณัมต่างๆ ตลอดจน ละครของอินเดียที่ผ่านพุทธศาสนาเข้ามาเป็นแหล่ง เนื้อหาอันอุดม และพัฒนารูปแบบวรรณคดีจีนให้ กว้างขวางก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มจาก วรรณคดีชาวบ้านก่อน ในสมัยราชวงศ์ถังซึ่ง พุทธศาสนารุ่งเรืองมาก นิทานชาดกทำให้เกิด วรรณกรรมนิทานชาวบ้านที่เรียกว่า “เปี่ยนเหวิน” ซึ่งมีร้อยกรองแทรก แล้วได้พัฒนาแยกเป็นสองสาย สายหนึ่งเกิดเป็นวรรณกรรมขับขานประเภทบท มโหรีและนิทานคำกลอน อีกสายหนึ่งกลายเป็น นิทานเรื่องยาวเล่าเป็นตอนๆ ที่เรียก “ผิงฮว่า” วรรณกรรมสองสายนี้ล้วนมีอิทธิพลส่งผลให้เกิด วรรณกรรมการละคร(งิ้ว) ขึ้น

ในสมัยราชวงศ์ซ่ง สังคมและเศรษฐกิจจีน ก้าวหน้า มีตลาด ย่านการค้า เป็นแหล่งชุมชนใหญ่ มีสถานบันเทิงรมย์สารพัดชนิด ที่สำคัญคือโรงมหรสพ สำนักโสเภณี สถานที่ทั้งสองนี้เป็นแหล่งกำเนิด และพัฒนาการที่สำคัญของวรรณคดีและศิลปะ ระดับชาวบ้าน การเล่นนิทานที่เรียกว่า “ซัวซู่” ได้ กลายเป็นที่มาของนิยายขนาดยาวซึ่งรวบรวมจาก บทที่ใช้เล่าก่อน แล้วมีผู้นำมาขัดเกลาแต่งเติมให้ ต่อเนื่องกันเรียกว่า “ผิงฮว่า” สังคีตศิลป์ประเภท ต่างๆ เช่น “ลูกงิ้วเตี้ยว” ได้ซับซ้อนเอาศิลปะการแสดง

แขนงอื่นและการเล่านิทานผสมผสานกันเกิดเป็น
จิ๋วขึ้นอย่างสมบูรณ์แบบในยุคราชวงศ์ซ่งได้

สมัยราชวงศ์หมิงวรรณกรรมละครและ
นิยายพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว นิทาน นิยาย มีทั้ง
เรื่องสั้นและเรื่องยาว ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก
แต่ผู้แต่งวรรณกรรมเหล่านี้มีฐานะทางสังคมไม่
ค่อยสูงนัก อยู่ในฐานะกึ่งวณิพกผู้ชายศิลปะ ผลิต
งานถูกประเมินค่าว่าเป็นเรื่อง “ประโลมโลกย์” ไม่สู้
มีสาระ จนบางเรื่องซึ่งผู้แต่งอาจเป็นปัญญาชน
ต้องใช้นามปากกา เช่นเรื่อง “จินผิงเหมย” ของ
“เซี่ยวเซี่ยวเซิง” ซึ่งปัจจุบันก็ยังไม่ทราบชัดว่าเป็น
นามปากกาของใคร

ด้วยอำนาจของจริยธรรมขงจื้อ ซึ่งมีอิทธิพล
ครอบงำสังคมจีนมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ซ่งเป็น
ต้นมา วรรณคดีชาวบ้านก็สะท้อนและรับค่านิยม
เหล่านี้ไว้ไม่น้อย แม้นิทานนิยายที่เขียนโดย
นักเขียนมีชื่อบางคนก็เน้นสาระทางจริยธรรมไว้
ด้วย ตัวอย่างที่เด่นชัดได้แก่หนังสือรวมนิทาน
ของเฟิงเม้งหลง ชื่อหนังสือบ่งบอกจุดมุ่งหมาย
ทางจริยธรรมชัด คือ ชุดแรก “เรื่องที่ทำให้ความ
กระฉ่างแก่โลก” ชุดสอง “เรื่องที่ตักเตือนโลก” และ
ชุดสาม “เรื่องที่ปลุกโลกให้ตื่น” วรรณกรรมทั้งสาม
ชุดนี้ “ทุกเรื่องจะขมวดท้ายด้วยการสั่งสอนศีลธรรม
คนดีได้รับรางวัล คนชั่วถูกลงโทษ”¹³

อย่างไรก็ตาม วรรณคดีที่มีที่มาจากชาว
บ้านเหล่านี้มีเนื้อหา แนวคิด และค่านิยมกว้างขวาง

หลากหลายกว่าวรรณคดีตามจารีตของปัญญาชน
มาก

สมัยราชวงศ์ซิง วรรณคดีชาวบ้านโดย
เฉพาะอย่างยิ่งนิยายและบทละครเป็นที่ยอมรับ
ของปัญญาชนมากขึ้น จินเซ็งทัน (กิมเสี่ยถ่าง) ถึง
กับยกย่องนิยายสามก๊ก สุธู่จ้วน (ซ่งกั้ง) และ
บทละครเรื่องซีเซียงจี (ห้องตะวันตก) เป็นวรรณคดี
เอกเสมอด้วยหนังสือจวงจื่อ หลีเซา และกวีนิพนธ์
ของตู้ฝู่กวีเอกอันดับหนึ่งของจีน วรรณคดีเอกหก
เรื่องนี้มาจากวรรณคดีชาวบ้านสามเรื่อง วรรณคดี
ตามจารีตของปัญญาชนสามเรื่อง โดยเขายกย่อง
เรื่องสามก๊กว่าเป็น “วรรณคดีเอกอันดับหนึ่ง” ซึ่ง
นับเป็นทัศนวิจารณ์ที่อาจหาญล้ำยุคมาก

แม้กระนั้นก็ยังมีความคิดชาวบ้านบางเรื่อง
ที่มีเนื้อหาบางส่วนขัดต่อจารีตขงจื้อหรือชนชั้น
ปกครอง ถูกประณามว่าเป็นหนังสือเลว เช่นเรื่อง
สุยหู่ (ซ่งกั้ง) ถูกราชสำนักซิงประกาศเป็นหนังสือ
ต้องห้ามในฐานะ “หนังสือโจร” เพราะเป็นเรื่องราว
ของกลุ่มโจรที่กบฏต่อทางการ เรื่อง “จินผิงเหมย”
เป็นหนังสือต้องห้าม เพราะมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง
ขู้สาวโจ่งแจ้ง มีบท “อัศจรรย์” ซึ่งตามจริยธรรม
ขงจื้อถือว่าเป็นเรื่อง “ลามก”

จนกระทั่งเข้าสู่ยุคใหม่ หลังความเคลื่อนไหว
ทางวรรณกรรม 4 พฤษภาคม 1919 เป็นต้นมา
สภาพสังคมและอิทธิพลตะวันตกทำให้วรรณคดี
จีนมีเนื้อหาและทรรศนะก้าวหน้าไปอย่างมาก เช่น

¹³ มალიณี ดิลกวนิช วรรณกรรมจีนประเภทบันเทิงคดี เอกสารประกอบการศึกษาวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดีจีน จน.
271/3 หน้า 11

วรรณกรรมบันเทิงมีฐานะและความสำคัญสูงขึ้น ได้รับการประเมินค่าในฐานะวรรณคดีไม่น้อยกว่า วรรณกรรมดีเด่นตามจารีตเดิม ขอบข่ายของ วรรณคดีจีนขยายวงกว้างขึ้น มีลักษณะเป็นสากล มากขึ้น

แต่ด้วยบุคลิกภาพทางวรรณกรรมที่สั่งสม มานานนับพันปี วรรณคดีจีนจึงมีทั้งลักษณะที่เป็น สากลและลักษณะเฉพาะ ตลอดจนลักษณะเด่น ของตัวเอง ดังที่ Parker Po-fei Huang และ คณะสรุปไว้ว่า “เราอาจกล่าวได้ว่า บทวรรณกรรม ที่ตกทอดกันมาสองพันกว่าปี และวรรณกรรมที่ สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ขอเพียงภาษางดงาม มีอารมณ์ สะเทือนใจ เนื้อหาเป็นแก่นสาร มีอุดมคติ ไม่ว่าจะ เป็นประวัติศาสตร์หรือปรัชญาก็ล้วนเป็นวรรณคดี นี้คือลักษณะของวรรณคดีจีน”¹⁴ และ “วรรณคดี จีนไม่ว่าร้อยแก้วหรือร้อยกรอง แสดงอารมณ์ ส่วนตัวหรือภาวะการณสังคม ในใจของผู้ประพันธ์ มีอุดมคติอย่างหนึ่งขึ้นนำอยู่ และมีพลังอย่างหนึ่ง ผลักดันอยู่ อุดมคติและพลังที่ว่านี้มีความสัมพันธ์ กับปรัชญาขงจื้อ เต๋า และพุทธ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็ คือผู้ประพันธ์ได้รับอิทธิพลความคิดตามปรัมปราคติ โดยไม่รู้ตัวอยู่เสมอ แม้บุคลิกและการอบรมเพาะ ของแต่ละคนจะแตกต่างกัน แต่กล่าวโดยทั่วไปแล้ว ท่วงทำนอง (Style) ที่พวกเขาแสดงออกในบท ประพันธ์มีลักษณะพิเศษร่วมกัน ลักษณะพิเศษนี้คือ

หนักแน่นและอมความ”¹⁵

การให้ความสำคัญแก่นเนื้อหาที่เป็นแก่นสาร และมีอุดมคติ ทำให้วรรณคดีจีนมีลักษณะเป็น วรรณคดี “เพื่อปัญญา” อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะ อย่างยิ่งวรรณคดีตามจารีตของปัญญาชน กวีนิพนธ์ และบันเทิงคดี แม้มีหน้าที่หลักในการสนองอารมณ์ แต่เนื้อหาต้องมีสาระหรือให้ความคิดนึกอันลึกซึ้ง วรรณคดีจีนต้องถึงพร้อมด้วยคุณค่าด้านเนื้อหา และวรรณศิลป์จึงจะสมบูรณ์

วรรณคดีจีนจำแนกประเภทได้หลายวิธี ที่สำคัญได้แก่

1. จำแนกตามสถานภาพของวรรณกรรม

1.1 วรรณคดีตามจารีตหรือวรรณคดี ปัญญาชน

1.2 วรรณคดีชาวบ้าน

2. จำแนกตามยุคประวัติศาสตร์

2.1 วรรณคดีสมัยเก่า ตั้งแต่ยุคราชวงศ์ โจว(1122-770B.C.) สงครามฝิ่น(1840A.D.)

2.2 วรรณคดีสมัยใกล้ ตั้งแต่สงคราม ฝิ่น(1840) ถึงความเคลื่อนไหวทางการเมืองและ วัฒนธรรม 4 พฤษภาคม 1919

2.3 วรรณคดีสมัยใหม่ ตั้งแต่ค.ศ. 1919 ถึงสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนเมื่อ ค.ศ.1949 (1 ตุลาคม)

¹⁴ Parker Po-fei Huang “The Special Characteristics of Chinese Literature” *Twenty Lectures on Chinese Culture* (New Haven London, Yale University Press) P.148

¹⁵ Parker Po-fei Huang *Ibid* P.146

2.4 วรรณคดีร่วมสมัย ตั้งแต่ยุค
สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน
วรรณคดีสมัยนี้ ถ้าแบ่งอย่างรวบรัดก็
แบ่งเป็นสองยุค โดยรวมวรรณคดีร่วมสมัยไว้ใน
วรรณคดีสมัยใหม่ และรวมวรรณคดีสมัยใกล้ไว้ใน
วรรณคดีสมัยเก่า ถือเป็นยุคหัวเลี้ยวของวรรณคดี
จีน เพราะเป็นยุคที่อารยธรรมตะวันตกเริ่มเข้ามา
มีอิทธิพลต่อวรรณคดีจีน

3. จำแนกตามรูปแบบการประพันธ์

3.1 ร้อยกรอง (Poetry)

3.2 นิยาย ซึ่งกินความถึงนวนิยาย
และเรื่องสั้นด้วย ถือเป็นเรื่องแต่งเป็นบันเทิงคดี
(Fiction)

3.3 ละคร (Drama)

3.4 ความเรียง (Prose)

การจำแนกประเภทแบบที่สามนี้เป็นแบบที่
นิยมใช้อยู่ในวงการศึกษาวรรณคดีของจีนในยุค
ปัจจุบัน